

és a termékenyítés megtörténik. — Emelést érdemel még, hogy a Vorticellák a Polysiphonia hímsejtjeivel előszerezett táplálkoznak, minélfogva itt olyanforma viszony van, mint bizonyos virágok és a virággal táplálkozó rovarok között.

Tekintetbe véve, hogy a Florideák hímsejtjei nem mozognak és a mellett

rendesen a női ivarszervtől távol eső helyeken képződnek, elgondolható, hogy itt a termékenyítésnél bizonyos állatok közbenjárása igen hasznos lehet, és valószínű, hogy vizsgálók e tárgyra figyelmessé tétetve, idővel más Florideáknál is hasonló viszonyt fognak kideríteni. (Nature, 1879. Vol. 20. Nr. 515. P. 463.) Kt. Gy.

TÁRSULATI ÜGYEK.

Fegyzőkönyvi kivonatok a társulat üléseiről.

III. VÁLASZTMÁNYI ÜLÉS.

1880, ápril 21-ikén.

Elnök: SZILY KÁLMÁN.

Titkár előterjeszti a forgó tőke pénztári állását márczius hóban. Tudomásul vétetik. (L. a jegyzőkönyv végén.)

Titkár részletes kimutatást terjeszt elő a tagdíjjal hátrálékban levő tagokról, melyből kiténik, hogy a múlt évre adós 181, két évre adós 180, három évre 144, négy évre 23 és hat évre 1, összesen 529 tag 3213 forinttal. Tudomásul vétetik. A választmány megbizzza a titkárt, hogy minden választmányi ülésen tegyen jelentést a befolyt és még függőben levő tagdíj-hátrálékokról.

Titkár felolvassa Kosutány Tamásnak „A magyar dohányok elemzéséről“ szóló munkájára vonatkozó véleményes jelentést, melyet a bírálók nyújtottak be. A bírálók a nevezett munkáról igen kedvezően nyilatkoznak és örömmel ajánlják kiadásra. A választmány a bírálók véleményét magáévá téve a munka kiadását elhatározza, és pedig, ha szerzője beleegyező, kolumnásan, magyar és német nyelven, szerzőnek pedig a kikötött honoráriumát, 1000 (egy ezer) forintot, utalványozza.

Titkár jelenti, hogy a casseli Verein für Naturkunde társulatunkkal csereviszonyba lépett. Örvendetes tudomásul szolgál.

Titkár jelenti, hogy Maderspach Livius munkája: Magyarország vasérczfehelyei 14 térképmelékkel és 79 ábrával megjelent. Tudomásul szolgál.

Titkár a könyvkiadó vállalatról jelenti, hogy a bizottság Erisman „Gesundheitslehre“ című népszerű egészségügyi munkáját ajánlotta lefordításra, és hogy a fordítás megtételére Dr. Imre Józsefet nyerte meg. A reviziót Dr. Fodor József fogja végezni. A választmány a bizottság ajánlatát elfogadja.

Titkár jelenti, hogy e hó végével az országos segélyből kitéüzött növényteni pályázat határideje lejár, és kéri a választmányt, hogy a beérkezendő pályázati tervek megbíráására bizottságot nevezzen ki. A

választmány erre a növényteni bizottság tagjait kéri fel azon hozzáadással, hogy ha e bizottság tagjai közül egyik vagy másik szintén részt venne a pályázatban, a titkár-ság más szakemberekkel egészítse ki a bizottságot.

Elnök figyelmeztetve a választmányt az alapszabályok reviziója iránt felmerült nyilatkozatokra, előadja, hogy jónak látná, ha a választmány ez alkalommal e célra egy bizottságot nevezne ki, mely az őszi ülések egyikén már kész javaslattal lépne a választmány elé, hogy a közgyűlésig a leendő módosításokat a választmány is megvitatathatná és megállapodásra juthatna. A választmány az alapszabályok reviziójára a tisztviselőkn kívül Than Károlyt, Balogh Kálmánt és Mihalkovics Gézát kéri fel.

Titkár előterjeszti Herman Ottónak az elnökséghez benyújtott ajánlatát, melyben a természettudományi ismeretek terjesztése szempontjából „Az állatlet jelentősége a természetben“ című népszerű munkának irására ajánlkozik és tervezetét is részletesen körvonalozza.

Elnök evvel kapcsolatban bejelenti, hogy azon esetre, ha a választmány ez ajánlatot elfogadja és Herman Ottót a munka megírásával megbizzza, Társulatunk buzgó pártfogójának, Semsey Andor úrnak nyilatkozatát bírja, mely szerint a munka írói díját, ami 1000—1200 forintra rúgna, ő hajlandó fedezni, és így a Társulatnak csak a nyomdai kiállításról kell majd gondoskodnia. A választmány örömmel hallja e nemes áldozatkésztséget, szívesen elfogadja Herman Ottó ajánlatát, őt a nevezett munka megírásával megbizzza és Semsey Andor úrnak jegyzőkönyvi köszönetet szavaz.

Elnök a választmány figyelmét egy, a kegyeletet illető dologra kéri fel. — Virányi János, fővárosi tanító, ki Társulatunk meg-alapításánál működött és több éven át jegyzője is volt, a múlt évben elhalva, nejét a

legnagyobb szegénységben hagyta, aki végső szükségében férje iratait, jegyzeteit a Társulatnak ajánlva fel, esegve folyamodott valami segítségért; kéri a választmányt, legyen szíves a kegyelet munkáját gyakorolni és a Társulat volt tisztviselője özvegyének némi segílyt nyújtani. A választmány Virányi János, társulati volt tisztviselő özvegyének, míg a Társulat anyagi viszonyai megengedik, negyedévenként 10 frtot vagyis évenként 40 (negyven) forintot utalványoz, az iratokat pedig irattárába helyezi, hogy az érdeklődőknek hozzáférhető legyen.

Elnök jelenti, hogy Lóczy Lajos, Társulatunk egyik buzgó és munkás tagja, — mint magán úton értesül — ázsiai útjából e hó vége felé visszaérkezik; felkéri Lóczy úr ismerőseit, hogy megérkezése napján jönnének össze egy kedélyes találkozásra. Tudomásul szolgál.

A könyvtárba következő ajándékok érkeztek: Középjaiti Kósa Mózes, A mérges marások, azok bajelzőző gyógymódjával, — M a h á c s P á l ajándéka; — M a r k o v i t s K á r o l y, Légtüneti tabellák Baranyamegyéből, — szerző ajándéka; — Dr. V. B o r b á s, Ueber Rosa belgradensis, — szerző ajándéka; — Z á k R. J ó z s e f, A térképrajzolás elemei, — szerző ajándéka; — C h y z e r K o r n é l, Jelentés Zemplén-

megye közegészségi viszonyairól 1879-ik évben, — szerző ajándéka. Köszönettel vétetnek.

Titkár elszomorodással jelenti, hogy a mult vál. ülés óta 13-an haltak el tagtársaink közül, névszerint: Almásy János szolgabíró Tordán, B o h a t s c h N á n d o r vasuti főfelügyelő Budapesten, aki igen buzgó fűvész volt, és hazánk több helyén szerencsével botanizálva szép gyűjteményt állított össze; bár maga keveset közölt, növényei mégis ismeretesekek voltak. — Csoma Zsigmond K.-Szt.-Király, Csorba Lajos orvos H.-Szoboszlán, Divald József, p. tanácsos Selmeczen, Harkoss István tanárjelölt, Budapesten, Holéczy Ferencz prépost, Bajmőczon, Komjáthy Pál m. főügyész, N.-Kállóban, Kökényessy Ida tanítónő, Aradon, Morvay Pál birtokos, S.-Orosziban, Szekeres János telekkönyvvezető, Makón, Szemnetz Ferencz gyógyszerész, Jász-Ladányban, Szentpétery Gábor birtokos, Nagyfaluban. Szomorú tudomásul szolgál.

Kilépésöket bejelentették 15-en. Tudomásul van.

Az új tagokul ajánlottak nevei felolvastattak és mindannyian, számsra 43-an megválasztattak; velök a tagok száma, a veszteségeket leszámítva 5300-ra emelkedett, kik között 79 hölgy van.

A Forgó Tőke pénztári állása

az 1880. évi márczius hónap végéig, összehasonlítva a mult évivel.

Megnevezés	1879		1880		Megnevezés	1879		1880	
	frt.	kr.	frt.	kr.		frt.	kr.	frt.	kr.
Bevétel.					Kiadás.				
Maradék a megelőző évről	3610	07	4347	26	Alapítványul iratott	875	35	3000	—
Takarékpénztári kamatok	17	07	—	—	Bútorokra	104	—	6	85
Oklevelek díja	226	—	276	—	Fára, világításra	72	90	56	30
Helybeli tagdíj a folyó évre	2904	—	2655	—	Házbérre	378	75	378	75
Vidéki " " " "	1723	—	1607	—	Irodai költségre	86	05	25	79
Tagdíjhátrálékok	265	—	433	—	Könyvtárra	1949	11	1879	35
Előrefizetett tagdíjak	24	—	18	—	Irói díjak s népsz. előadások költségére	892	70	684	84
Előfizetések és eladott kiadványok	449	46	614	18	Szerkesztők tiszteletdíja	80	—	80	—
Füzetes Vállalat	100	75	126	60	Közlöny kiállítására	1383	—	1328	77
Hirdetések	642	52	273	70	Füzetes Vállalatra	85	—	200	61
Vegyesekek	11	50	6	57	Kisebb nyomtatványokra	76	85	102	90
Összesen	9973	37	10357	31	Oklevelek kiállítására	69	30	39	60
					Tiszti személyzetre	1099	45	1009	16
					Szolgák fizetésére	349	—	358	20
					Postaköltségre	130	67	63	03
					Hirdető mellékletre	546	74	272	—
					Vegyesek kiadásokra	198	23	192	01
					Rendkívüli kiadásokra	179	16	—	—
					Pályakérdésekre	900	—	—	—
					Összesen	9456	26	9678	16

1879 márczius 31-ikén a forgó tőkének aprilisre átvendő pénztári maradéka volt 517 frt. 11 kr.; 1880-ban pedig ugyanez 679 frt. 15 kr.

III. S Z A K Ü L É S.

1880, ápril 21-ikén.

Elnök: BALOGH KÁLMÁN.

7. R ó z s a h e g y i A l a d á r A „temetőkről“ értekezett, előadván azon eredményeket, melyeket a kerepesi temetőben és környékén tett vizsgálataiból nyert arra nézve, mennyiben alkalmas e temető talaja a holttest bomlását előmozdítani, és mennyiben van a holttest bomlásának befolyása a talaj-illetőleg a kutak vizének megrontására, mely utóbbira nézve azt találta, hogy a temetőben levő kutak víze kevésbé van szerves anyagokkal fertőzve mint az alsó József-város egyes kutai. (Bővebben a következő füzetben.)

8. B a l l a g i J á n o s bemutatva a Hiller-féle vízkémlőt, előadta a vele tett

kísérleteinek eredményét, melyek azt bizonyítják, hogy a nevezett vízkémlő nem nyújt ugyan abszolút pontos adatokat, az ivóvíznek egészségi szempontból való megbíráására azonban mégis jól alkalmazható. (Bővebben a következő füzetben.)

9. T a u s z F e r e n c z röviden érintve a mikroskópnak a kőzetek vizsgálatára alkalmazását, és elmondva, mennyi fáradságba kerül egy-egy jó csiszolat készítése, saját találmányú csiszoló gépének mintáját mutatta be, melynek segítségével egyszerre 10—12 csiszolatot lehet készíteni ugyanannyi idő alatt, mint a kézzel csiszolásnál egynek elkészítésére kell fordítani.

I.—IV. TERMÉSZETTUDOMÁNYI ESTÉLY.

1880, márcz. 5-ikén, 19-ikén, apr. 2-ikén és 9-ikén.

1. K l e i n G y u l a előadást tartott „A virágok színéről.“ Elmondta, milyen anyagok adják a levelek zöld, és a virágok különféle színét; kimutatta, hogy a színváltozatok csak bizonyos sorozatban jöhetnek létre, és kifejtette, hogy mi céljuk van a színeknek a növények életében. Előadását rajzokkal és élő virágokkal illusztrálta. (Ez előadás a Füzetes Vállalat 20-ik füzetében jelent meg.)

2. K o r á n y i F r i g y e s „Az újabbkori kór- és gyógytan módszereiről“ tartott előadást; kifejtette a test hőmérséke változásainak jelentőségét a test állapotának megítélésére és megmagyarázta a hőmérő alkalmazását a betegségek felismerésében és lefolyásuk szemlélésében. Így magyarázta meg az *érverés-jelző* használatát is, mely a szívnek legcsekélyebb rendellenességét is megmutatja, feljegyzi. Előadását számos

rajzzal hőmérsékleti és érverési görbék bemutatásával világosította meg. (Előadása a Füz. Váll. 21-ik füzetében jelent meg.)

3. P u l s z k y F e r e n c z „Az ősrégészeti leletekről és az ősrégészet néhány kérdéséről“ tartott előadást. Szólt az ősrégészeti leletek fontosságáról, az ú. n. kincsleletekről, a bronzöntő műhelyekről, czölöpépítményekről és terra-márékról, különös tekintettel a hazánkban találtakra.

4. J a n n y G y u l a „Az újabbkori sebkezelés módszereiről“ tartott előadást. Kifejtve a baktériumoknak hatását a sebekre, megmagyarázta, miért pusztult el annyi sebesült vérgenyességben, véreességben és ú. n. kórházi üszögben, míg Lister antiseptikus sebkezelés módját nem alkalmazták. Ez után leírta a kezelés e módját és kivitelét is bemutatta.

LEVÉLSZEKRÉNY.

(31.) T. G.-né grófnőnek B.-ben. A szobapadlónak paraffinnal bevonása nehéz munka és jártas munkást igényel. Angolországban, Londonban találhatók oly szakértő mesteremberek; Budapesten s bizonyára Bécsben is hiába keressük őket. A hol nincs oly gyakorlott mesterember, ott kénytelen az ember önmaga hozzá látni, s — mint a Közlönyben ajánlottam — valamely szobasarkokban megpróbáltatni, hogyan boldogul a beeresztéssel. Minthogy én a padlónak paraffinnal való beeresztését csak onnét ismerem, hogy

azt *készen* láttam s benne ekkor gyönyörködtem: megkísérlettem már régebben laboratóriumomban a paraffinnal való bekenést. E következő módszert találtam a legalkalmasabbnak:

Vettem paraffint s nagy vaslábasban gázláng segítségével forrásig felmelegítettem. Ekkor vastag ecsettel gyors húzásokkal bekenettem a padlót. Majd téglázó vasat vettem, a minővel a szabók tégláznak, ezt is jól felmelegítettem a gázláng felett, s most lassan-lassan végig tégláztattam a padlót, a mi közben a paraffin újra megolvadt,

s a meleg padlóba még inkább beivódott. Egy négyszög méter padló felületére $\frac{1}{4}$ kiló paraffin fogyott el; egy közép nagyságú lakószoba számára tehát körülbelül 20 szor annyi paraffin, mintegy 4 kiló szükségeltetnék.

A téglázás után terpentinbe áztatott ronggyal feldörzsöltettem a padlót, a mely most fényes, sima felületet nyert; a terpentin szaga erősen érezhető marad egy ideig, azonban ez a szag — legalább reám nézve — nem kellemetlen. Lehetséges azonban a paraffint terpentin nélkül is szép fényesre csiszolni, kefe segélyével. F. J.

(32.) S. O. úrnak R.-n. Kérdésére, hogy az olvasztóból kibocsátott forró vasalak milyen chemiai alkotót és milyen gyógyító erőt kölcsönöz a víznek, a következőt válaszoljuk:

A vasalak, vízzel leöntve, kénhydrogént fejleszt a benne foglalt calcium-sulfurátokkal vízzel való fölbomlása következtében. A salakkal elkészített fürdő tehát úgy hat, mint a kénes hévvizek. W. V.

(33.) S. O. úrnak R.-n. „Egy újonnan építendő pincze, melynek alapja már kész és oly talajon áll, honnan a víznek lefolyása nincs s melybe esős időben víz szivárog, mily módon volna készítenő, hogy használható legyen?”

A pinczét kitünő czeментомtel kell kivakoltatni és a *szellőztetésről* kiválóan gondoskodni, mert különben nagyon elterjedhet a penész. W. V.

(34.) S. O. úrnak R.-en. — Az a magyar lexikon, melynek egybeszerkesztése egy pár éve szóban volt, nem a m. tud. Akadémia kiadásában jelent volna meg. A tervezők között volt ugyan több akadémikus is, de az egész mégis privát vállalat lett volna. A tervezők Pulszky Ferencz elnökle alatt több értekezletet tartottak, a főbb elvekre nézve nagyjából meg is állapodtak, de a terv dugába dőlt, mert nem találkozott olyan kiadó, a ki a vállalathoz szükséges nagy összeget meg merete volna kockáztatni. Rautmann csak később vágott a vállalatába; ehhez azonban a Pulszky elnökle alatt működött tanácskozmány tagjainak semmi köze sincs. Sz. K.

(35.) V. S. és J. J. uraknak P.-n. — A közönséges lopótök teleszivása, miként ismeretes, könnyebben vagy nehezebben megy, a szerint, amint a szárát nagyobb vagy kisebb mélységre bocsátják a folyadékba. E tény okát egyikök abban keresi, hogy a tüdőnek kisebb erejébe kerül a vízszín feletti rövidebb folyadékoszlop feszítése; másikuk pedig ezt a lopó teleszivása végett

megrítkítandó légmennyiség kisebb voltában találja.

Tüdőnk a lopó teleszivásakor munkát végez, melynek nagyságát könnyű kiszámítani. Föltéve, például, hogy a lopó fejének középpontja 1 méternyi magasságban van a vízszín felett s a fej tartalma 1 liter, úgy e munka — eltekintve a szárban foglalt aránylag csekély folyadékmennyiségtől — éppen 1 kilogramm-méter. A közép légnyomásnak mintegy 10 méter magas vízoszlop felel meg, tehát a légrítkítés mértéke, melyet tüdőnk ez esetben végrehajtott e nyomásnak mintegy $\frac{1}{10}$ -ed része.

Ugyanakkora munkát végeznénk, ha a fej csak $\frac{1}{2}$ liter tartalmú, de a vízszín felett 2 méternyre volna; a légrítkítés mértéke azonban most inár $\frac{2}{10}$ -et vagyis $\frac{1}{5}$ -öt tenne. Ennek elvégzése, ámbár ugyanannyi munkába, de több *fáradtságba* kerülne, mert mint egyikök helyesen jegyzi meg, tüdőnk ez esetben sokkal nagyobb mértékben erőködik, hogy e levegőt a szükséges fokig megrítkítsa. A mi a munkát illeti, ugyanily munkát végeznénk, ha a fej $\frac{1}{5}$ liter tartalmú s 5 méternyre lenne a vízszín felett. De ezt tényleg nem érhetjük el, tüdőnk hasztalan fáradozik a levegőnek megfelelő ritkításán. Egy szóval, a tüdő ugyanazt a munkát könnyebben elvégzi, ha a ritkítás foka kisebb. Igen nagyfokú ritkítást egyáltalában nem képes foganatosítani. És ez korántsem meglepő; mert az emberi szervnek, ha a munka tényezői bizonyos határon túl lépnek, egyáltalában nem képesek munkát végezni. Így pl. könnyen emelhetünk egy kilogramnyi súlyt kezünkkel egy méter magasságra; de ki vállalkozik arra, hogy közvetlenül 1000 kilogrammot egy milliméterre is fölemeljen? Az az állítás, melyszerint a légrítkulás az ok, a folyadék-oszlop emelkedése az okozat, helyes ugyan, de ebből általánosságban nem lehet azt következtetni, hogy kevesebb levén a ritkítandó levegő, kevesebb erőbe, vagy jobban mondva, kevesebb munkába is kerül a fej megtöltése. E következtetés csakis a vízszín felett *egyenlő* magasságú, de különböző térfogatú lopókra állana. — Ellenben a szár bőségének, keresztmetszetének annyiban van, még pedig csekély befolyása, a mennyiben a felemelkedő víz a szár falain surlódik.

Összefoglalván tehát a mondottakat, a lopótök teleszivása azért megy a szár mélyebb lebecsátásakor könnyebben, mert így *kisebb* mértékben kell a lopóban foglalt levegőt megrítkítani. A nagyobb fokú ritkítás a tüdőnek nehezebben esik, mint a kisebb fokú, elannyira, hogy bizonyos határon túl a tüdő egyáltalában nem képes a levegőt már tovább ritkítani. FR. IZ.

Creative Commons License Deed

Nevezd meg! - Így add tovább! 3.0 Unported (CC BY-SA 3.0)

Ez a [Legal Code \(Jogi változat, vagyis a teljes licenc\)](#) szövegének közérthető nyelven megfogalmazott kivonata.

[Figyelmeztetés](#)

A következőket teheted a művel:

szabadon másolhatod, terjesztheted, bemutathatod és előadhatod a művet

származékos műveket (feldolgozásokat) hozhatsz létre

kereskedelmi célra is felhasználhatod a művet

Az alábbi feltételekkel:

Nevezd meg! — A szerző vagy a jogosult által meghatározott módon fel kell tüntetned a műhöz kapcsolódó információkat (pl. a szerző nevét vagy álnévét, a Mű címét).

Így add tovább! — Ha megváltoztatod, átalakítod, feldolgozod ezt a művet, az így létrejött alkotást csak a jelenlegivel megegyező licenc alatt terjesztheted.

Az alábbiak figyelembevételével:

Engedélyezés — A szerzői jogok tulajdonosának engedélyével bármelyik fenti feltételtől [eltérhatsz](#).

Közkinccs — Where the work or any of its elements is in the [public domain](#) under applicable law, that status is in no way affected by the license.

Más jogok — A következő jogokat a licenc semmiben nem befolyásolja:

- Your fair dealing or [fair use](#) rights, or other applicable copyright exceptions and limitations;
- A szerző [személyhez fűződő](#) jogai
- Más személyeknek a művet vagy a mű használatát érintő jogai, mint például a [személyiségi jogok](#) vagy az adatvédelmi jogok.

- **Jelzés** — Bármilyen felhasználás vagy terjesztés esetén egyértelműen jelezned kell mások felé ezen mű licencfeltételeit.